

WRR adviseert over de weg naar een lerende economie

# ‘Een rijk rapport’

Het is niet langer voldoende om te benadrukken dat we een kenniseconomie hebben, vindt de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid. De WRR adviseert de regering hoe ze de weg naar een lerende economie moet inzetten. Een rijk rapport, vinden Lenie van Lieverloo van KPC Groep en René van Schie van het ministerie van Economische Zaken. Inspiratie voor scholen die om zich heen willen kijken.

Lenie van Lieverloo, senior-adviseur bij KPC Groep, heeft het WRR-rapport over de weg naar een lerende economie goed gelezen. Ze voelde zich aangesproken en soms getriggerd. Ze herkende veel vanuit haar expertise: overgang van vmbo naar mbo, vernieuwing van de beroepsgerichte programma's in vmbo en samenwerking van scholen in de regio.

Ook René van Schie, coördinator rond kennisverspreiding, Directie Agrokennis, ministerie van Economische Zaken, heeft veel waardering voor het rapport. Enorm inspirerend, vonden ze. Dit mag niet verstoffen, zeiden ze. Maar wie leest dit? Een rapport dat zodra de term verdienvermogen valt, economisch jargon belooft. Bovendien telt het rapport 500 bladzijden. Vol beschouwing, dilemma's, visie en aanbevelingen.

“De WRR maakt een grondige analyse van de economische ontwikkeling van Nederland en de interventies van de overheid daarbij”, vindt Van Schie. “Waardevolle input vanuit een langere-termijnperspectief voor gesprekken over de toekomst van groen onderwijs.”

### Succes voor iedereen

“Er zitten zoveel dingen in waar je iets mee kan”, zegt Van Lieverloo. Ze heeft het hoofdstuk over onderwijs extra goed gelezen. ‘Zorgvuldig leren’, zo heet dat hoofdstuk. Maar het rapport gaat ook over de wijze van innovatie, het systeem van kenniscirculatie, het primaat van de regio en leren op het werk. “Alles hangt met elkaar samen”, zegt Van Lieverloo. “Eén samenhangend pakket. Maar ik ben geen econoom, ik ben geen wetenschapper en ik ben niet van de WRR.

Vanuit mijn dagelijkse werk ben ik heel betrokken bij goed onderwijs en heb ik hoge ambities met het beroepsonderwijs. Vanuit dat perspectief heb ik het gelezen. Ik was nieuwsgierig: hoe ziet de WRR de toekomst van dat onderwijs?”

De raad zet volgens haar een stip op de horizon waarover je in gesprek kunt. “Het rapport voedt dat gesprek. Het scherpt je visie. Het is echt een enorm rijk rapport. En ook een steun in de rug voor scholen die vanuit hun ambitie de grenzen van het bestel opzoeken. Wat ik bijvoorbeeld mooi vond was dat WRR onderwijsspecialist Dirk van Damme (OESO) citeert dat onderwijs moet gaan om de pedagogie van succes voor iedereen, niet om de pedagogie van selectie. Dan veer ik helemaal op. Daar word ik warm van.”

### Regionale kenniscentra

Het zijn ‘mooie vergezichten’, en Lenie van Lieverloo wil daarover graag in gesprek met scholen. “Met scholen die om zich heen kijken”, zegt ze. “Scholen die verder willen kijken dan het rooster voor morgen. Want het rapport maakt ook opzet en uitgangspunten in onderwijs bespreekbaar, bijvoorbeeld de opbrengstgerichtheid. Moet dat niet anders? We roepen wel: de leerling centraal, maar de vraag is of dat echt gebeurt.”

De WRR denkt voor onderwijs aan individuele leertrajecten, “maar ik spreek liever over gepersonaliseerd leren en maattrajecten. Leren in een sociale omgeving waar je zoekt naar openingen en verbindingen. Je leert immers niet alleen.”

Ze onderschrijft dat we, zoals de WRR schrijft, talent beter moeten benutten om het verdienvermogen te vergroten. De raad plaatst een foto van

## VISIE WRR EN ONDERWIJSRAAD

*Naar een lerende economie* - De Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) bood 4 november 2013 de regering een dik rapport aan. De raad, die in overleg met de regering zelf haar werkprogramma vaststelt en informatie verschaft over ontwikkelingen die op langere termijn de samenleving kunnen beïnvloeden, stelt dat Nederland zich moet voorbereiden. We gaan naar een wereld waarin sprake is van toenemende schaarsten en van toenemende verwevenheden tussen landen. We moeten kunnen inspelen op het snelle en veelvormige karakter van hedendaagse innovatieprocessen. De raad sprak met honderden deskundigen en bestudeerde studies uit andere landen. Aanbevelingen gaan vooral over onderwijs en kenniscirculatie. Want, stelt ze, die zijn bepalend voor het succes van de Nederlandse economie.

*Een smalle kijk op onderwijskwaliteit* - De Onderwijsraad presenteerde ook op 4 november haar visie op de stand van educatief Nederland aan het ministerie van Onderwijs. De raad doet dat elke vier jaar, dit was de derde keer. Conclusie was dat het onderwijs het goed doet, maar niet goed is voorbereid op de toekomst. Onder meer omdat scholen te weinig ruimte hebben om te variëren en te vernieuwen. De raad noemt drie uitdagingen voor onderwijsbeleid: maak brede kwaliteit inzichtelijk, stuur centraal op hoofdlijnen en vraag scholen een grotere professionele inbreng, en zorg voor meer waardering van niet-cognitieve capaciteiten.



*René van Schie: “Belangrijk is dat het onderwijs voor kenniscirculatie en leven lang leren meer aansluiting krijgt bij agenda’s en structuren van de regio”*



*Lenie van Lieverloo: “Belemmeringen die scholen ondervinden bij dit soort ontwikkelingen, hebben bijna altijd te maken met wettelijke grenzen”*

*‘Het hbo heeft op dit moment via lectoraten al een eerste instrument voor regionale inbedding ontwikkeld, maar het mbo heeft zijn rol als aanjager van regionale innovatie nagenoeg verloren.’ (uit WRR-rapport)*

mieren op de voorkant van het rapport als illustratie van gezamenlijke inzet van vermogen om iets te bereiken. “een betere benutting van talenten”, zegt Van Lieverloo, “is een uitdaging voor het onderwijs.”

Een andere is de koppeling van onderwijs met economie. “Dat houdt in dat je ruimte maakt voor een andere manier van onderwijs”, vervolgt ze. “De koppeling met economie betekent ook dat onderwijs verbindingen maakt met ondernemers en onderzoek. Dat is niet nieuw, er zijn al veel initiatieven, ook in groen onderwijs. Maar dit is de lijn waarop we verder moeten. Je ziet ook veel voorbeelden waar kenniscirculatie plaatsvindt. Het regioleren, de kenniswerkplaatsen, de CIV’s. Vormen van sociale innovatie en aanzetten tot verbinding van onderwijs en economie.”

Van Schie wijst op de inzet van het ministerie bij de ontwikkeling van groene scholen tot regionale kenniscentra en arrangementen met bedrijfsleven. Dat vraagt tijd. “Het vraagt om een visie en strategie op langere termijn van de scholen en

hun regionale partners. Belangrijk is dan dat het onderwijs voor kenniscirculatie en leven lang leren meer aansluiting krijgt bij agenda’s en structuren van de regio. Niet alleen voor de arbeidsmarkt en macrodoelmatigheid, maar ook innovatie en maatschappelijke vraagstukken zoals duurzaamheid en re-integratie.”

In verschillende regio’s heeft volgens hem het groene onderwijs goede aanzetten gemaakt, bijvoorbeeld in de greenports, in Twente, de Veenkoloniën, Noord-Oost Friesland en de Gelderse Vallei. Hij verwacht dat het ministerie behulpzaam kan zijn met de toegang van onderwijs tot regionale netwerken.

“Je hebt natuurlijk dat punt aan de horizon”, zegt Van Lieverloo, “maar scholen die hier al mee bezig zijn, zoeken de speelruimte op, met de focus op andere vormen van onderwijsorganisatie, het ‘hoe’, en steeds ook het belang van de leerling. Belemmeringen die scholen ondervinden bij dit soort ontwikkelingen, hebben bijna altijd te maken met wettelijke grenzen.”

## Nieuwe polder

Ze noemt ook het rapport van de Onderwijsraad over de stand van educatief Nederland. “Ik gebruik beide rapporten als richtingwijzers. Ik heb er quotes uitgeplukt waar ik met onderwijs over wil praten. Het werkt niet als een paar kopstukken in de maatschappij iets roepen. Dan gaat niet direct het roer om. Maar is er dialoog nodig en krachtenbundeling.”

René van Schie kan terwijl de regering nog werkt aan een beleidsreactie, niet vooruitlopen op wat onderwijs met het rapport kan. Maar hij denkt dat het rapport “de uitdaging inhoudt aan de groene instellingen om meer dan voorheen, apart en samen, hun eigen beleid en profiel te ontwikkelen en te expliciteren.”

Het risico is dat je in oude patronen vervalt,

waarschuwt Van Lieverloo. Het gaat over de basis van ons onderwijssysteem en de relatie daarvan met de samenleving op een langere termijn. Als je wilt werken aan het imago van laaggeschoolde, meer technische beroepen of als je variaties wilt inbouwen in het selectiemoment voor leerlingen, ben je er niet van vandaag op morgen. “De valkuil is dat je je weer enkel richt op de waan van de dag, de prestaties voor morgen. Maar geen beweging is geen optie. Eigenlijk moeten we landelijk faciliteren zodat er in de regio dingen kunnen gebeuren.”

Dan valt te denken aan regie naar de regio, verbetering van het innovatiesysteem als geheel en een overlegstelsel dat zich afwendt van ons polderoverleg. ‘In de nieuwe polder’, stelt de WRR, ‘hebben vooral de vernieuwers een stem.’ ■

Kijk voor links bij dit artikel op [www.groenonderwijs.nl](http://www.groenonderwijs.nl) > vakblad editie 2

## WAT STAAT ER IN HET WRR-RAPPORT?

Het rapport begint en eindigt met de taak van de overheid. De raad legt uit dat de overheid meer regie moet nemen, zet eerst uiteen waarom en ten slotte, hoe. Het is niet voor niets een advies aan de regering.

In de discussie over de vraag hoe overheden economische groei kunnen bevorderen, waren lange tijd liberale uitgangspunten favoriet, stelt de WRR. De overheid zorgt voor randvoorwaarden zoals een goed rechtssysteem, goede infrastructuur en voldoende stabiliteit. De overtuiging groeit nu dat overheden meer kunnen en moeten doen. Zo is immers de leidende rol van de Nederlandse agrosector, aldus de WRR, te danken aan langdurige en systematische overheidssteun.

De WRR pleit voor het versterken van het verdienvermogen. Dat houdt in dat infrastructuur, instituties en menselijk kapitaal zodanig worden toegerust dat ze adequaat kunnen inspelen op wisselende omstandigheden.

Een opgave is innovatie. Maar die innovatie ziet er anders uit dan voorheen, omdat driekwart van de Nederlandse economie bestaat uit ondernemingen in de dienstensector. Het gaat niet enkel om uitvindingen en technologie, maar het is bijvoorbeeld volgens het Amerikaanse businessblad *Fortune* een continu leerproces, gebaseerd op permanente interactie. Goed innovatiebeleid vraagt om stimuleren van kennisontwikkeling en –circulatie en verbeteren van verbindingen tussen actoren.

Kenniscirculatie schraagt de lerende economie, stelt de WRR. En valorisatie van kennis (tot waarde brengen

ervan) wordt belangrijker. Onderwijs dat vroeger vooral een emancipatie-instrument was, heeft veel meer een economische functie gekregen. Om de taken van onderwijs, onderzoek en valorisatie goed uit te voeren, is met name bij universiteiten een meer gedifferentieerde organisatie nodig. En in beroepsonderwijs moet de ontwikkeling naar regionale kenniscentra verder. ‘Het ontbreekt er aan antennes voor wat de samenleving nodig heeft’, schrijft de raad. ‘Het mbo zou als motor van de innovatie in het mkb moeten fungeren, en universiteiten en hogescholen zouden er goed aan doen samen met arbeidsorganisaties een goed stelsel van deeltijdonderwijs tot ontwikkeling te brengen.’

Volgens de raad moeten we ons buigen over de inhoud van het onderwijs, maar over de benodigde 21<sup>ste</sup> eeuwse vaardigheden zoals leren leren, initiatief nemen en samenwerken, bestaan verschillende meningen. Nodig is ook een heroriëntatie op het (te) ver doorgevoerde onderscheid tussen onderwijs gericht op vaardigheden en op cognitie. ‘Het (v)mbo zou daarmee aantrekkelijker, en het aanbod van andere schooltypen (bijv. havo en vwo) minder eenzijdig cognitief worden.’ Er is volgens de WRR echt een kwaliteitsslag nodig in onderwijs.

Ten slotte moeten werken en leren meer in elkaar gaan overlopen. Want levenlang leren heeft nog te weinig resultaat. Het kan beter door leerrechten niet te beleggen bij afspraken tussen werkgevers en werknemers, in de cao’s, maar beschikbaar te stellen voor iedereen.